

Mats Johansson

Mats Johansson

Kroatien vill så gärna komma med i EU utan att ha klarat av hemläxan.

Svårt hitta glädjeämnen i Kroatien

Av MATS JOHANSSON

ZAGREB. Den kroatiska huvudstaden visar sin bättre sida i en blek vårsol. Kaféernas gatuserveringar börjar fyllas av frusna själar som vill tina upp efter en lång vinter.

Några andra glädjetecken är svåra att upptäcka i landet som så gärna vill komma med i EU, utan att ha klarat av hemläxan. Efter mer än tre års förhandlingar har bara sju områden, "kapitel", av 22 öppnade klarats av med ytterligare 13 väntande på start. Optimisterna i regeringen talar om att bli klar redan under innevarande år, utan att någon förstår hur det skulle kunna gå till.

Det blir en sak att hantera för det svenska ordförandeskapet under hösten. Risken är uppenbar att en halvmesyr leder till en icke önskvärd process av den typ som förde otillräckligt reformerade Bulgarien och Rumänien in i EU alltför tidigt. Just de länderna anföras av kroaterna som prejudikat och ursäkt. "Det är en politisk process, inte juridisk" säger ministrar ursäktande och rycker på axlarna, förvissade om att medlemskriterierna till slut ska gå att runda.

Det kallas geopolitik, en starkare kraft i världens affärer än moraliska principer.

Framsteg har förvisso gjorts i anpassning till EU:s regelverk, acquin, men som i fallet Turkiet gäller att lagändringar är en sak, förverkligandet en annan – och förändringarna i verkligheten en tredje.

Listan på ouppklarade ärenden är lång; miljöproblem, ineffektivt jordbruk, bristande infrastruktur, statsstödd varvsindustri, etableringshinder för utländska företag, svag rättsstat, utbredd korruption.

En anledning till det senare är den minskade närvaron av fria medier. De flesta nationella är nu regimorienterade, medan den ledande kritiska rösten Feral Times stängts efter annonsbojkott med politiska förtecken.

Ett besök hos kroatiska journalistförbundet ger en bekymmersam bild av framtiden. Där bekräftas den bild som Amnesty International (januari 2009) ger av minskat utrymme för en granskande journalistik; rättegångar hålls utan åtalade närvarande, vittnen i politiska rättegångar skräms till tystnad, serber tenderar att särbehandlas negativt.

Framförallt påtalas bristande myndighetsintresse att gå till botten med flera journalistfall; under 2008 mördades Ivo Pukani , utgivare av en veckotidning som undersökte maffiabrottslighet, andra journalister som arbetat för att få fram kopplingar till politiker hotas och misshandlas. Ministrar har nyligen avsatts på grund av ointresse för fall som dessa.

Till komplikationerna hör en seg tvist med EU-grannen Slovenien om gränsdragningen i havet. Ett annat aber är bristande förmåga att leverera uppgifter till krigsförbrytardomstolen i Haag där tre generaler (Gotovina, Marka och ermak) står inför rätta. Tyvärr har alla relevanta papper försvunnit, inklusive artilleriloggar som skulle kunna visa hur militära order gavs under folkfördrivningsoperationen Storm 1995. Synd!

För att inte tala om den ekonomiska nedgången i spåren av finanskrisen som försvårar fortsatt modernisering, med en inflation på 6-7 procent, en arbetslöshet på det dubbla och en utlandsskuld på snart 90 procent av BNP.

Kroatiens knappt fem miljoner invånare har haft en mödosam färd till det fredliga och demokratiska Europa, bort från plågorna av ett halvsekel av kommunistisk diktatur och efterföljande balkanska krig. Lite mer än tio år efter krigsslutet står krigshärjade städer fortfarande som monument över en svart epok i Europas moderna historia, de nya folkmordens.

Det Vukovar jag besökte i slutet av 90-talet efter serbernas angreppskrig är fortfarande en spökstad som påminner om att arvet efter de etniska rensningarna - alla sidors är levande historia. Och några serber finns snart inte kvar i Kroatien.

Till den epoken hör också det faktum att det ledande partiet i regeringskoalitionen, det konservativt nationalistiska HDZ med lite mer än en tredjedel av väljarna bakom sig i senaste parlamentsvalet 2007, fortfarande är den förre presidenten Franjo Tudjmans parti. Denne kommunistgeneral som blev katolsk nationalistideolog och förintelseförnekare hann dö innan krigets förbrytelser kom ikapp honom, men flera av hans närmaste män från krigsgenerationen är kvar vid makten.

Premiärministern Ivo Sanader var vice utrikesminister i krigsregeringen och senare Tudjmans stabschef, partisekreteraren Ivan Jarnjak var inrikesminister och därmed ansvarig för specialtrupper som deltog i operationer som nu provas i Haag.

Hoppet står, som i alla transitionsländer, till en yngre generation som istället för gamla oförrätter och etniskt hat växt upp med hopp om en framtid i en europeisk gemenskap och som skolats i frihetliga läror och vikten av lagstyre. Men den successionen är ännu inte genomförd fullt ut. Och i souvenirbutikerna säljs t-tröjor med generalen Gotovinas bild...

På plats klagar svenska företagare. Det är stopp i investeringarna på grund av "byråkratin", som satt oändliga tillståndsprocesser system. Nya pålagor utkrävs som för tankarna till det korruperade Ryssland där mutor är en nödvändighet i alla led. Ökade transaktionskostnader leder till spruckna kalkyler och tidsplaner. Det är ingen tillfällighet eller otur som har lett till Kroatiens plats 64 plats i den internationella mutligan, tillsammans med Turkiet.

När man tar upp problemen med ministrar rycks det åter på axlarna, med beklaganden. Det är så mycket att göra, Ikeas problem med olika tillstånd ska tas itu med senare, när tid gives. Det låter som en del av problematiken, att det behövs ministerinsatser för att klara ut vanliga planärenden, som i u-länder.

Det låter dystert, men våren är på väg. Efter lokalvalen i maj kanske manöverutrymmet för förändring ökar. Det skulle underlätta solen att lysa över såväl sommarens hundratusentals svenska turister på Adriatiska kusten som Kroatiens möjligheter att komma närmare EU.

Mats Johansson, tidigare chefredaktör för Svenska Dagbladet och nu riksdagsledamot (m), är författare till "Det nya kalla kriget - vart går Ryssland?" och kolumnist för Utrikesbloggen.se.

17 mars 2009